

Ky dokument nuk është prova. Prova janë bajtët e ruajtur: HTML-ja e faqes, pamja e saj, dhe zinxhiri i hash-eve që i lidh. Kjo dëshmi është paraqitja e tyre, e prodhuar automatikisht. Verifikohet me kodin më poshtë **pa na pyetur ne**.

ARTIKULLI

TITULLI	11 shtatori i përgjakshëm i Kilit: si erdhi Pinocheti në pushtet dhe kush e vrau Allenden?
ADRESA	https://www.gazetatema.net/bota/11-shtatori-i-pergjakshem-i-kilit-si-erdhi-pinocheti-ne-pushtet-dhe-kush-e--i585393
BURIMI	gazetatema.net
GJENDJA	online

KOHA

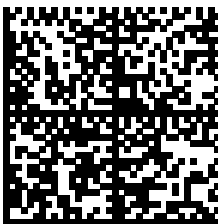
KAPUR NGA NE	11 shtator 2026, 12:35:52 UTC <i>Dritarja jonë e pasigurisë: ± 300 s — intervali me të cilin e kontrollojmë këtë burim.</i>
DEKLARUAR NGA PORTALI	11 shtator 2026, 12:50:00 UTC <i>Koha e deklaruar vjen nga pala që po vlerësohet. Ora jonë nuk preket prej saj, dhe të dyja shfaqen këtu të ndara.</i>

HASH-ET · SHA-256

PËRMBAJTJA	28ff323bcbcb1842e1523918401de4e40c8e3c687b92f3c380623da05b6ea2c8e
TEKSTI	ee66d5096fbfa6fdffbfee0a4e6302d8e06e6c14bed2d4aefa8dd9a9950f310c1
PAMJA	9ce6aa93decff2c77ffa71ec547c0c9c060a630cd3c4be057248699b8ccfe019

ZINXHIRI I PROVËS

KJO HYRJE	86e4e0ed1875be09e86ebb0634fa0d60b6e8a3e0a3a4c56eb3065cbd805cd5e1
E MËPARSHMJA	—
RRËNJA MERKLE	903741db4cfe797987b28699db3fa9d772614b5785f66c1ee193e066d4535c4a
ANKORIMI	submitted — dërguar, ende pa bllok <i>Deri te blloku, kjo provon integritetin, jo kohën.</i>

SKANOJE PËR TA VERIFIKUAR

Kodi të nxjerr te eksploruesi i STAMLES. Ai regjistër nuk është yni: nëse serveri ynë bie nesër, vula mbetet aty ku është.

Faqja tregon njërën nga tri gjendjet — **nuk u gjet**, **në radhë**, ose **e konfirmuar** me bllokun, rrënjën Merkle dhe transaksionin në Polygon. Krahazo hash-in që gjen atje me atë të shtypur më lart: nëse përputhen, kjo kapje ekzistonte para asaj ore, dhe ne nuk mund ta kishim ndryshuar pas saj.

<https://scan.stamles.eu/verify/86e4e0ed1875be09e86ebb0634fa0d60b6e8a3e0a3a4c56eb3065cbd805cd5e1>

PAMJA E FAQES

Renderuar nga HTML-ja jonë e ruajtur, jo nga rrjeti. **Riprodhon kopjen tonë, jo pamjen e atëhershme:** stilet dhe imazhet e largëta mund të mos ekzistojnë më ose të kenë ndryshuar.

Motori: chromium-stored · dritarja 1280×1024 px

- [Politika](#)
- [Sociale](#)
- [Kronika](#)
- [Ekonomia](#)
- [Editorial](#)
- [Antena](#)
- [Blog](#)
- [Rajoni](#)
- [Bota](#)
- [Kulturë](#)
- [Sport](#)
- [Lifestyle](#)

[English](#)

Built and Monetized by

[Kontakt](#)

—

[English](#)

—

Ie [Nicolò Tresoldi](#) snobon Italinë dhe pret Itesen e Jürgen KloppKregullorja censuruese e GjKKO-se shkon në Kushtetuese, gazetaret paditë henen: I e pezullohet deri në marrjen e një vendimiRrite fundit

11 shtatori i përgjakshëm i Kilit: si erdhi Pinocheti në pushtet dhe kush e vrau Allenden?

11 Shtator 2026, 14:50Bota TEMA

Për herë të parë që nga rikthimi i demokracisë në Kili, qeveria e vendit nuk do të organizojë një ceremoni zyrtare për të përkujtuar 11 shtatorin, datën kur në vitin 1973 u rrëzua me grusht shteti presidenti i zgjedhur Salvador Allende. Presidenti aktual, José Antonio Kast, do të vijojë agjendën e tij institucionale dhe do të jetë i angazhuar në aktivitete në rajonin e Los Ríos.

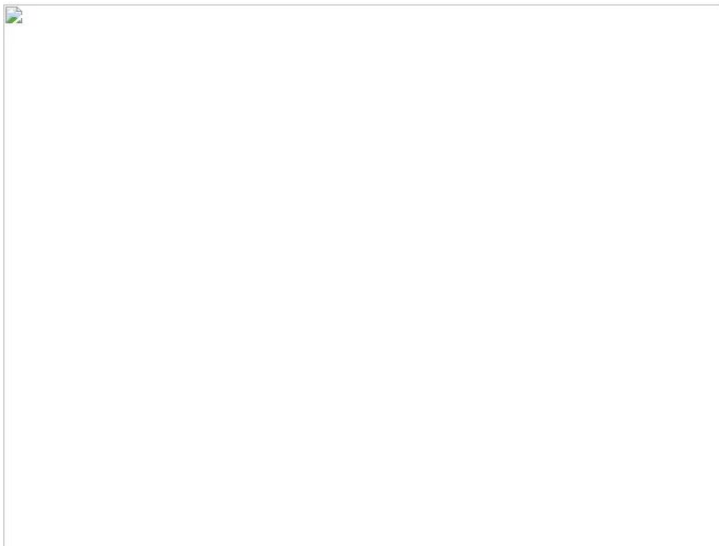
Vendimi ka shkaktuar debate edhe brenda shumicës qeverisëse, ndërsa opozita e ka kritikuar presidentin duke i kujtuar se ai është president i të gjithë kilianëve, përfshirë familjet e viktimave të diktaturës.

Por 11 shtatori mbetet një nga datat më të ndjeshme dhe më përçarëse në historinë moderne të Kilit.

Në fund të viteve '60 dhe fillim të viteve '70, Kili ishte një nga demokracitë më të konsoliduara të Amerikës Latine. Por shoqëria ishte thellësisht e ndarë politikisht.

Në njërin anë ishte e majta, e cila kërkonte reforma të thella sociale dhe ekonomike. Në anën tjetër ishin forcat konservatore dhe një pjesë e rëndësishme e klasës së mesme dhe elitave ekonomike, të cilat e shihnin me shqetësim zgjerimin e ndikimit të socialistëve dhe komunistëve.

Në këtë klimë u zhvilluan zgjedhjet presidenciale të vitit 1970.

Salvador Allende, një socialist dhe drejtues i koalicionit të majtë *Unidad Popular*, mori rreth 36.2% të votave. Konservatori Jorge Alessandri mori rreth 34.9%, ndërsa kandidati demokristian Radomiro Tomic rreth 27.8%.

Asnjë kandidat nuk arriti shumicën absolute.

Sipas Kushtetutës së atëhershme, vendimi i takonte Kongresit. Pas negociatave dhe garancive kushtetuese, Kongresi zgjodhi Allenden president më 24 tetor 1970.

Keshtu, Allende u bë një figurë unike në historinë e Lutjes së Ftohtë: një marksist që kishte ardhur në pushtet përmes zgjedhjeve dhe që synonte të ndërtonte socializmin duke përdorur institucionet demokratike.

Programi i tij parashikonte reforma të mëdha. Qeveria nacionalizoi industri strategjike, përfshirë sektorin e bakrit, zgjeroi rolin e shtetit në ekonomi, vazhdoi reformën agrare dhe rriti pagat dhe shpenzimet sociale.

Për mbështetësit e tij, kjo ishte një përpjekje për t'i dhënë më shumë pushtet dhe mirëqenie shtresave të varfra.

Për kundërshtarët, ishte një rrugë drejt një regjimi socialist të ngjashëm me Kubën.

Zgjedhja e Allendes ndodhi në kulmin e Luftës së Ftohtë dhe qeveria amerikane e Richard Nixon e konsideronte ardhjen e një presidenti marksist në pushtet në Amerikën e Jugut si një kërcënim strategjik.

Shtetet e Bashkuara ndërmorën një sërë masash për të izoluar dhe dobësuar qeverinë e Allendes.

Dokumentet e deklasifikuara amerikane kanë treguar për financim të fshehtë të forcave politike kundërshtarë dhe përpjekje për të penguar konsolidimin e pushtetit të tij.

Washingtoni mbështeti gjithashtu masa ekonomike dhe politike që kontribuan në presionin ndaj qeverisë së Allendes.

Megjithatë, historia është më komplekse sesa pretendimi se "SHBA-të organizuan drejtpërdrejt grushtin e shtetit". Ndërhyrja amerikane dhe përpjekjet për destabilizim janë të dokumentuara, por roli i drejtpërdrejtë i SHBA-ve në planifikimin dhe ekzekutimin e grushtit të shtetit të 11 shtatorit mbetet çështje e debatit historik.

Ndërsa përplasja politike thellohej, ekonomia e Kilit filloi të përballej me probleme të mëdha.

Inflacioni u rrit ndjeshëm, pati mungesa të produkteve bazë, rënie të prodhimit dhe probleme me furnizimet. Grevat dhe protestat u shtuan.

Në vitin 1972, një grevë e gjatë e transportuesve paralizoi pjesë të rëndësishme të ekonomisë. Në rrugë dhe në parlament, përplasjet mes së majtës dhe opozitës u bënë gjithnjë e më të ashpra.

Kili po shkonte drejt një krize të thellë politike.

Në qershor 1973 ndodhi një përpjekje e parë për grusht shteti, e njohur si "Tanquetazo". Ajo dështoi.

Gjenerali Carlos Prats, komandanti i ushtrisë dhe një mbështetës i idesë se ushtria duhet të qëndronte jashtë politikës, dha dorëheqjen në gusht.

Në vend të tij, Allende emëroi gjeneralin Augusto Pinochet si komandant të ushtrisë më 24 gusht 1973.

Vetëm 18 ditë më vonë, ai do të bëhej një nga drejtuesit kryesorë të grushtit të shtetit.

Në orët e para të 11 shtatorit, forcat e armatosura dhe policia nisën kryengritjen kundër qeverisë.

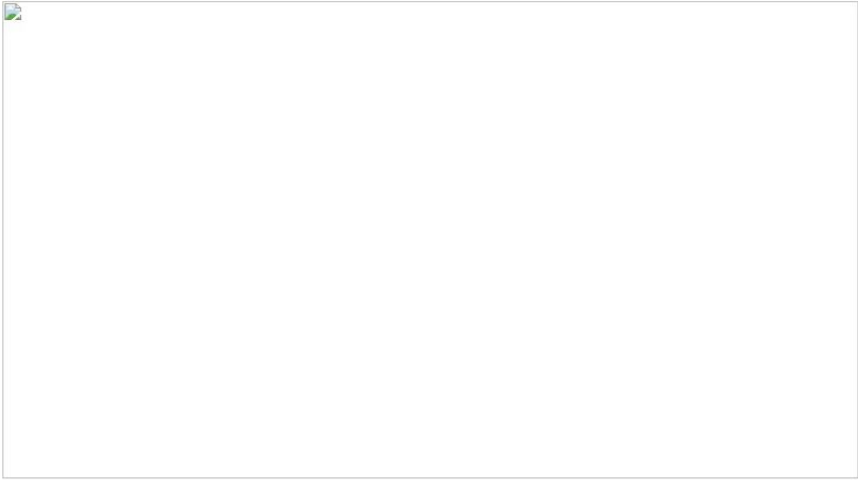
Allende u drejtua për në pallatin presidencial, *La Moneda*.

Rreth orës 07:30, ai mbërriti në pallat së bashku me bashkëpunëtorët dhe një grup të vogël njerëzish të armatosur që do të përpiqeshin ta mbronin.

Situata po përkeqësohej me shpejtësi.

Forcat ushtarake i kërkuan Allendes të dorëhiqej dhe të largohej nga pallati.

Në një fjalim të transmetuar në radio, Allende u tha kilianëve se nuk do të dorëzohej. Ai e dinte se situata ishte pothuajse e pashpresë, por vendosi të qëndronte në La Moneda.

Rreth mesditës, ushtria nisi sulmin ndaj pallatit presidencial. Në orën 11:52, avionët luftarakë bombarduan La Monedën.

Ndërtesa presidenciale u përfshi nga zjarri dhe tymi. Brenda saj, Allende dhe njerëzit që ndodheshin me të përpiqeshin të rezistonin.

Por forcat ushtarake po afroreshin gjithnjë e më shumë. Pas disa orësh rezistencë, gjithçka mori fund.

Rreth orës 13:40, Salvador Allende u gjet i vdekur brenda La Monedës.

Sipas versionit të konfirmuar nga hetimet dhe burimet zyrtare kiliane, Allende kreu vetëvrasje me armën që kishte me vete.

Për vite me radhë pati spekulime se ai mund të ishte vrarë, por hetimet e mëvonshme e konfirmuan vetëvrasjen. Në një nga ditët më dramatike të historisë së Kilit, presidenti i zgjedhur demokratikisht kishte vdekur ndërsa ushtria po merrte kontrollin e vendit.

Pas vdekjes së Allendes, pushteti kaloi në duart e një grupi ushtarakësh të përbërë nga drejtuesit e katër forcave kryesore të sigurisë:

Augusto Pinochet për ushtrinë, Gustavo Leigh për forcat ajrore, José Toribio Merino për marinën dhe César Mendoza për karabinierët.

Kili hyri në një periudhë diktature që do të zgjaste 17 vite.

Regjimi i Pinochetit u shoqërua me arrestime masive, tortura, ekzekutime dhe zhdukje të detyruara.

Mijëra njerëz u arrestuan për arsye politike dhe shumë prej tyre u torturuan në qendrat e paraburgimit.

Sipas të dhënave të komisioneve zyrtare kiliane të së vërtetës, më shumë se 3 mijë persona u vranë ose u zhdukën për arsye politike, ndërsa mbi 38 mijë persona u njohën si viktimat të burgimit politik dhe torturës.

Për familjet e këtyre njerëzve, 11 shtatori nuk është thjesht një kapitull historie. Është dita kur jeta e tyre ndryshoi përgjithmonë.

Pas 15 vitesh në pushtet, Pinocheti u përball me një referendum në vitin 1988.

Pyetja ishte e thjeshtë: *a duhej të qëndronte ai në pushtet?*

Rreth 55% e votuesve kundërshtuan vazhdimin e regjimit.

Ky rezultat hapi rrugën për zgjedhjet demokratike dhe rikthimin e institucioneve civile. Në vitin 1990, Pinocheti ia dorëzoi pushtetin presidentit të zgjedhur Patricio Aylwin.

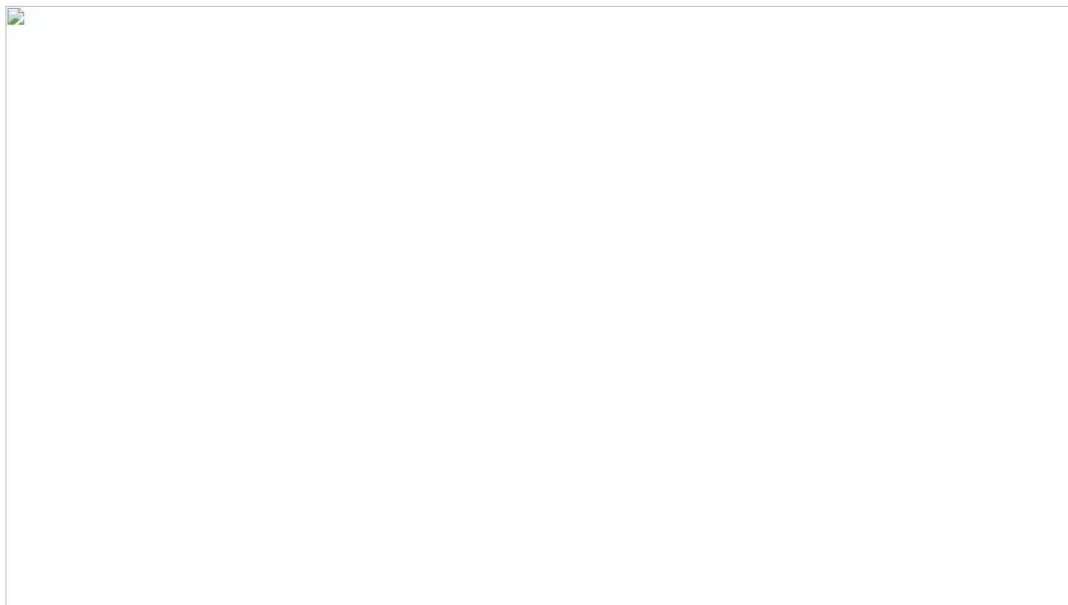
Por edhe pas rikthimit të demokracisë, trashëgimia e diktaturës vazhdoi të mbetet një nga çështjet më të diskutueshme të shoqërisë kiliane.

Për disa kilianë, 11 shtatori është dita kur u rrëzua një qeveri që po e çonte vendin drejt një krize ekonomike dhe politike.

Për të tjerë, është dita kur demokracia u shkatërrua dhe nisi një diktaturë 17-vjeçare.

Kjo ndarje nuk është zhdukur.

Dhe pikërisht për këtë arsye vendimi i presidentit José Antonio Kast për të mos organizuar këtë vit një ceremoni zyrtare ka shkaktuar kaq shumë reagime.

Këtë vit, për herë të parë që nga rikthimi i demokracisë, qeveria nuk do të zhvillojë një ceremoni zyrtare për përvjetorin e grushtit të shtetit.

Kast do të ndjekë axhendën e tij institucionale dhe do të jetë në rajonin e Los Ríos. Qeveria thotë se vendi duhet të përqendrohet te problemet aktuale dhe të "shikojë përpara". Por opozita argumenton se presidenti duhet të kujtojë të gjithë viktimat dhe të gjitha familjet e prekura nga diktatura.

Vendimi është veçanërisht i ndjeshëm edhe për shkak të historisë politike të Kastit. Ai ishte një nga politikanët që votoi "Po" në referendumin e vitit 1988, që do t'i kishte lejuar Pinochetit të qëndronte në pushtet.

Kjo e bën edhe më të fortë debatin rreth mënyrës se si qeveria aktuale e sheh trashëgiminë e 11 shtatorit 1973.

Në Santiago, dita e përvjetorit vazhdon të shoqërohet me protesta dhe masa të forta sigurie. Priten mobilizime në disa zona të kryeqytetit dhe autoritetet janë në gatishmëri për përplasje të mundshme.

Ndërkohë, familjet e viktimave dhe grupet e të drejtave të njeriut vazhdojnë të organizojnë ceremonitë e tyre.

Në këtë mënyrë, 11 shtatori mbetet një datë ku historia, politika dhe kujtesa përplasen ende.

53 vite pas bombardimit të La Monedës, Salvador Allende vazhdon të jetë një figurë simbolike për të majtën kiliane dhe për ata që e shohin si presidentin që u rrëzua nga një grusht shteti.

Augusto Pinocheti mbetet simbol i diktaturës dhe i represionit për viktimat dhe familjet e tyre.

Dhe Kili, edhe sot, vazhdon të përballët me pyetjen se si duhet kujtuar një nga ditët më të errëta të historisë së tij: *duke parë pas, për të mos harruar, apo duke parë përpara, siç kërkon qeveria aktuale.*

Por për familjet e mijëra viktimave, e kaluara nuk është thjesht histori. Është ende një pjesë e jetës së tyre.

Pamja këtu është e ri-koduar për ta futur në dokument. Artefakti autoritar është skedari WebP i ruajtur, dhe hash-i i tij është ai i shtypur te faqja e parë — pra dallimi është i verifikueshëm, jo i fshehur.